

УДК 657.1

СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АУТСОРСИНГУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БІЗНЕСІ

Азаренков Григорій Федорович, кандидат економічних наук, професор Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна
Марачевська Анастасія Володимирівна, кандидат економічних наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація: розглянуто світові тенденції розвитку аутсорсингу бухгалтерських послуг з урахуванням історичного аспекту. Визначено переваги та недоліки аутсорсингової моделі бухгалтерського супроводу для комерційних підприємств, незалежно від сфери діяльності та організаційно-правової форми, в тому числі в Україні.

Ключові слова: аутсорсинг, бізнес, бухгалтерські послуги, комерційна таємниця, ризики, ринок аутсорсингових послуг.

Аутсорсинг як певний економічний процес, який впроваджують в бізнес, офіційно отримав визнання лише в 1989 році. І саме 90 роки ХХ століття вважають періодом активного розвитку аутсорсингу. Але в той історичний період мова йде лише про логістику, виробництво, операційні блоки високотехнологічних технологій тощо. Мова про розвиток бухгалтерського аутсорсингу ще не йде, оскільки відсутній достатній рівень розвитку приватного бізнесу, особливо це стосується України. Великі корпорації мають змогу для формування та забезпечення штату бухгалтерів, представники малого та середнього бізнесу не впевнені в якості таких консалтингових фірм.

Саме тому в Україні до початку 2000 років бухгалтерські послуги з боку консалтингових фірм не надавалися або надавалися в рамках консультування. Виконавець не в повній мірі виконував свої обов'язки і не відповідав в рамках чинного законодавства за допущені помилки в рамках матеріальної відповідальності.

20 років тому, як і наразі, лідерами серед світових країн, які масово надають аутсорсингові послуги, є Індія та Китай. І

пов'язано це, в першу чергу, з достатньо доступними трудовими ресурсами. Але ці країни не можуть надавати послугу бухгалтерського супроводу бізнесу, оскільки вони не мають висококваліфікованою професійної робочої сили, яка в змозі виконувати функції бухгалтера, податкового співробітника, юриста, ревізора тощо. Саме тому надавати послуги бухгалтерського призначення в рамках окремого підприємства мають ті компанії, які працюють в рамках вітчизняного законодавства та відповідного бізнес середовища.

І якщо аналізувати українське середовище, то проблема в наступному: попит породжує пропозицію, а з ним в нашій країні є визначені проблеми. По-перше, середні компанії висловлюють недовіру в сегменті бухгалтерського та податкового обліку стороннім особам. І це обумовлено декількома факторами, один з яких – недовіра до оточуючого середовища та бажання зберегти комерційну таємницю бізнесу. Великі ж підприємства, навпроти, вважають за необхідність формувати штат компетентних бухгалтерів та аудиторів, які зможуть постійно знаходитися на робочому місці та досконало будуть знати внутрішнє середовища.

Наразі світові тенденції змінюються, що також пов'язано і з економічними та фінансовими кризами. В рамках обмеженості грошових ресурсів та прагнення підтримувати достатньо високий рівень конкурентоздатності, підприємства різної форми власності вимушені оптимізувати процес виробництва готової продукції та надання послуг. І це, в першу чергу, сприяє активному розвитку аутсорсингу.

Наразі найбільш активно в сегменті аутсорсингу розвивається ІТ галузь – близько 32% всіх ІТ-послуг надаються в рамках аутсорсингових віддалених процесів. Також в трійку лідерів, як це не дивно, входить одночасно сектор управління людськими ресурсами та охорона здоров'я. Близько третини готового продукту виробляється на закладах аутсорсингу. Третє місце в топі займає сам фінансовий аутсорсинг або аутсорсинг фінансових послуг, різновидом якого і є аутсорсинг бухгалтерського обліку – близько 30%.

Стосовно світових тенденцій аутсорсингу бухгалтерського обліку, то наразі є країни, де до 90% всіх бухгалтерських операцій реалізується за допомогою консалтингових фірм. Трійка лідерів за обсягами операцій з бухгалтерського обліку, які передаються на аутсорсинг, Ізраїль – 96%, США – 90% [3].

Що ж стосується України, то наразі ринок також зазнав значних змін. В 2020 році країна входить до рейтингу «Global Services Location Index», який включає 55 країн з найсильнішим потенціалом для розвитку аутсорсингу. Оцінка проводиться за 38 показниками. На даний час Україна займає серед 55 країн 24 місце і таким чином входить до топ 25 країн з найкращими передумовами для розвитку аутсорсингу. Щорічно цей рейтинг формує американська консалтингова фірма «A.T. Kearney».

Ринок аутсорсингових бухгалтерських послуг за останні 5 років стрімко зріс і продовжує зростати. Хоча наразі в сфері бізнесу спостерігаються кризові явища у зв'язку зі світовою пандемією та стрімким падінням рівня життя населення, підприємці змушені звертатися і далі за послугами консалтингового супроводу з приводу отримання державних пільг, податкових канікул, припинення діяльності тощо. Для мінімізації ризиків та оптимізації видатково-дохідної частини бізнесу до співпраці все більше залучають кваліфікованих експертів, аудиторів, аналітиків та кризис-менеджерів [2].

Результати аналізу та виявлені тенденції дають змогу стверджувати, що аутсорсинг бухгалтерського обліку має економічну ефе-

ктивність впровадження. В першу чергу, роботодавцю не треба створювати робоче місце з наданням окремого приміщення, обладнання, оплати ліцензійного програмного забезпечення, соціальних гарантій: оплата праці, нормований робочий час, обідня перерва, відпустка, лікарняний тощо. Якщо мова йде про невеликі підприємства, то їм взагалі важко витримати ці умови, оскільки приватні підприємці не мають достатнього рівня ресурсного та інвестиційного забезпечення для дотримання всіх законодавчих вимог.

По-друге, треба реально оцінювати «вартість» одного штатного працівника, наприклад, бухгалтера. Окрім тарифного окладу, в який закладаються і видатки на податок з доходів фізичних осіб – 18%, необхідно нарахувати ЄСВ – 22%, треба періодично преміювати працівників за результатами роботи, сплачувати йому підвищення кваліфікації, відпустку, впроваджувати мотиваційні заохочення та стимули.

По-третє, часто персонал не вмотивований на розвиток та зміцнення ділової репутації свого роботодавця. Він отримує заробітну плату лише за обсяг виконаної праці в межах конкретного проміжку часу. Додатково не всі власники бізнесу мають фізичну та професійну змогу перевірити компетентність головного бухгалтера, що приводить до певних наслідків.

Аутсорсинг бухгалтерського обліку одночасно вирішує всі ці питання: підприємство в якості замовника сплачує виконавцю лише вартість наданої послуги без створення додаткових умов праці для співробітників консалтингової фірми; консалтингова фірма зацікавлена в наданні професійних послуг, оскільки це їх прибуток та репутація на ринку. Додатково виконавець відповідає за спектр наданих послуг і в матеріальному аспекті, що мінімізує фінансові ризики.

Звичайно, неможливо нехтувати тими недоліками, які супроводжують процес аутсорсингу. Необхідно пам'ятати про те, що виробничі підприємства щоденно проводять великий обсяг господарських операцій і вони мають практичну необхідність у про-

веденні саме оперативного обліку. Реалізувати цю задачу з віддаленої точки доступу достатньо складно, оскільки аутсорсер працює на своєму робочому місці. Хоча при організації максимально ефективної співпраці між виконавцем та замовником ця проблема легко вирішується за рахунок надання позаштатному бухгалтеру всієї первинної документації.

По-друге, замовник несе додаткові ризики витоку таємної інформації, що складає комерційну таємницю. Між замовником та виконавцем звичайно складається договір про співпрацю, в якому фіксуються права та обов'язки кожної зі сторін, але 100% гарантії надати не може жодна компанія, навіть, з гарною діловою репутацією. Звичайно, в більшості випадків договір про дотримання комерційної таємниці виконується, оскільки консалтингова компанія цінує імідж, ділових партнерів, а також надану їй довіру у бізнес-середовищі. Але в цьому випадку необхідно залучати до співпраці вже перевірені та відомі на ринку консалтингових послуг фірми, а не віддавати документацію маловідомій компанії з невеликим досвідом роботи та неперевіреною репутацією.

Третя проблема і в тому, що послуги досвідчених відомих та професійних консалтингових компаній, які надають якісні та результативні послуги, та мають вузькоспеціалізованих компетентних спеціалістів, коштують на ринку достатньо дорого. Скористатися в повному обсязі такими послугами мають змогу не всі підприємства, особливо це стосується малих та середніх компаній. Складається ситуація, коли компанії, що розпочинають тільки свою діяльність і потребують саме формування системи бухгалтерського обліку за всіма напрямками роботи, не мають фінансової змоги до залучення кваліфікованих кадрів [3].

Вирішити це питання частково можна за рахунок залучення до роботи невеликих фірм консалтингових спеціалістів на періодичних засадах, а не на постійній основі. Бо бухгалтерський аутсорсинг – це комплексна послуга, яка в себе включає багато складових: від первинної ланки, направленої лише на ре-

страцію підприємства та формування облікової політики на майбутнє до бухгалтерського відновлення, коли команда спеціалістів повністю відновлює бухгалтерський та податковий облік до високого рівня, відповідно діючому законодавству та міжнародним стандартам.

В результаті за рахунок проведеного дослідження можна стверджувати про те, що Україна знаходиться в одному векторі розвитку з іншими провідними державами щодо розвитку аутсорсингу бухгалтерського обліку. Звичайно, наша держава лише на початку свого шляху і не може порівнюватися з Ізраїлем, США та деякими європейськими країнами. Але позитивним моментом є те, що керівники підприємств та ФОП вже змогли переконатися у ефективності впровадження такої моделі управління та ведення обліку, а тому з кожним роком кількість підприємств малого та середнього рівня на бухгалтерському аутсорсингу значно зростає, що підтверджується і статистичними даними.

Список використаної літератури

1. Бурко Е.В. Бухгалтерський аутсорсинг як метод сучасного ведення бізнесу. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019, № 8., с. 172-181.
2. Гаркуша С.А. Аутсорсинг бухгалтерського обліку. Глобальні та національні проблеми економіки, 2015 р., № 7, с. 807-810.
3. Пилипенко О.І. Аутсорсинг бухгалтерських послуг: розгляд договірних аспектів. Бухгалтерський облік та оподаткування, 2019 р., № 3, с. 30-39.

Автори:

Азаренков Григорій Федорович, професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (grygorii.azarenkov@hneu.net).

Марачевська Анастасія Володимирівна, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (mav14081988@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 15 березня 2021 року.

Опубліковано в авторській редакції.

УДК 657:334

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Безкоровайна Лідія Василівна, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — Розглянуто особливості формування та здійснення обліку доходів і витрат комунальних некомерційних підприємств, особливості нормативного регулювання обліку на таких підприємствах. Надано рекомендації щодо формування інформації про фінансові результати діяльності підприємства.

Ключові слова — витрати, дохід, неприбутковість, прибуток, фінансові результати.

У результаті реформи медичної галузі, яка й досі триває в Україні, більшість медичних закладів перетворилися у комунальні некомерційні підприємства. Специфікою діяльності таких підприємств є те, що вони з одного боку мають статус неприбуткових, а з іншого – є підприємствами, а отже можуть здійснювати господарську діяльність, спрямовану на отримання прибутку. Однак, саме по собі отримання прибутку не є підставою для втрати підприємством статусу неприбутковості. Відповідно до п.п. 133.4.2 ПКУ однією з причин втрати неприбутковості може бути використання доходів (прибутків) неприбуткової організації для інших цілей, ніж утримання такої організації, реалізація мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених [6]. Отже, важливою умовою для неприбуткових підприємств є використання доходів виключно для фінансування витрат на своє утримання.

Та все ж більшість комунальних некомерційних підприємств намагається максимально наблизити суми доходів і витрат звітного періоду, щоб мінімізувати показник фінансового результату діяльності. Не завжди це виходить, і причиною часто є відсутність нормативно затверджених положень ведення обліку

саме неприбуткових підприємств. Їх облік регламентований нормативними документами, орієнтованими на комерційні підприємства, а це викликає певні труднощі.

Всі базові поняття, які містять НП(С)БО (активи, доходи, витрати) сформульовані виходячи з припущення, що підприємство буде одержувати економічні вигоди, а це не є метою діяльності неприбуткового підприємства. Чинна нормативна база змушує неприбуткове підприємство відображати придбані ресурси за загальними правилами в складі активів, не залежно від того, чи вони будуть використовуватись безпосередньо цим підприємством, чи будуть безоплатно передані іншим підприємствам (що часто відбувається у закладах охорони здоров'я під час отримання і передавання медикаментів).

Під час обліку доходів і витрат неприбуткові підприємства керуються нормами НП(С)БО 15 «Дохід» та НП(С)БО 16 «Витрати» відповідно. Так, дохід визнають під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінку доходу можна достовірно визначити [5]. Однак, враховуючи, що доходи неприбуткового підприємства використовуються на фінансування його витрат, то збільшення власного капіталу відбуватись не повинно. Враховуючи особливості діяльності неприбуткових підприємств, багато експертів, включаючи податківців, радять відображати всі надходження таких підприємств у складі цільового фінансування, що дасть змогу узгодити доходи із витратами підприємства [2]. Адже, отримане цільове фінансування визнається доходом протягом тих періодів, в